

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ
вул. Липська, 16, м. Київ, 01021, тел. (044) 253-15-63, факс (044) 254-05-85,
e-mail: uinp@memory.gov.ua, web: http://www.memory.gov.ua, код ЄДРПОУ 39389301

11.10.2018 № 01/1879
На № _____ від _____

**Міністерство освіти і науки
України**

На виконання Указу Президента України від 22 січня 2016 року № 17 "Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917–1921 років" Кабінет Міністрів України розпорядженням від 26 жовтня 2016 року № 777-р затвердив відповідний план заходів на вшанування подій та пам'яті учасників Української революції 1917–1921 років. Ним передбачено урочисте відзначення знаменних подій цієї доби й організацію інформаційних, навчально-виховних, культурно-мистецьких та інших заходів. Зокрема, до 100-річчя Листопадового чину – повстання у місті Львові, внаслідок якого було проголошено Західноукраїнську Народну Республіку.

Український інституту національної пам'яті підготував інформаційні матеріали до цієї річниці. Їх можна використовувати на уроках історії України в 10 класі під час вивчення тем про Українську революцію, для підготовки до ЗНО, при проведенні історичного фестивалю, тематичних виховних годин, Тижня історії тощо.

Надсилаємо рекомендації для використання та врахування в роботі Міністерства освіти і науки України та сприяння в їх широкому розповсюдженні в закладах освіти.

Додаток: на 16 арк.

Голова

В. В'ятрович

Г.Байкеніч (044) 290-25-88

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
№27783/0/2-18 від 18.10.2018

Інформаційні матеріали
до 100-річчя Листопадового чину, українського повстання у Львові,
внаслідок якого проголошено Західноукраїнську Народну Республіку

На виконання Указу Президента України від 22 січня 2016 року № 17 «Про заходи з відзначення 100-річчя подій Української революції 1917–1921 років» Кабінет Міністрів України розпорядженням від 26 жовтня 2016 року № 777-р затвердив відповідний план заходів на вшанування подій та пам'яті учасників Української революції 1917–1921 років. Планом заходів передбачено урочисте відзначення знаменних подій цієї доби й організацію інформаційних, навчально-виховних, культурно-мистецьких та інших заходів. Зокрема, до 100-річчя Листопадового чину – повстання у місті Львові та проголошення Західноукраїнської Народної Республіки.

Ключові повідомлення:

- Листопадовий чин, проголошення ЗУНР і подальша боротьба українців Західної України за національне визволення є невід'ємною складовою Української революції 1917–1921 років.
- Західноукраїнська Народна Республіка – форма української державності періоду Української революції, вагомий досвід державницько-правової розбудови України.
- Центральною ідеєю державотворення в Галичині було прагнення об'єднання всіх українців в єдиній державі. Його розв'язання увінчалось проголошенням Акта злуки УНР і ЗУНР.
- Для перемоги українському національно-визвольному рухові не вистачило внутрішніх сил і сприятливих зовнішньополітичних чинників.

Історія ЗУНР у фактах

У 1918 р. у Центрально-Східній Європі на четвертому році Першої світової війни в багатонаціональних імперіях – Російській, Німецькій та Австро-Угорській – складаються передумови до здійснення національно-демократичних революцій. Постають нові національні держави Центрально-Східної Європи: Українська Народна Республіка, Польща, Чехословаччина, Королівство сербів, хорватів і словенців, а також Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР). ЗУНР відразу після проголошення поринула у горнило польсько-української боротьби за австро-угорський спадок.

Імператор Австро-Угорщини Карл I маніфестом від 16 жовтня 1918 р. закликав народи імперії створити власні державні утворення та увійти до оновленої Австро-Угорської монархії. Східна Галичина стає епіцентром боротьби між поляками та українцями за власну державність. 18 жовтня 1918 р. у Львові з представників українських парламентарів, духівництва та студентства

утворюється Українська Національна Рада на чолі з **Євгеном Петрушевичем**, яка наступного дня оголошує про постання на теренах Східної Галичини, Північної Буковини та Закарпаття єдиної української держави. Українська Національна Рада була вищим органом влади ЗУНР. Згідно з законом від 15 листопада 1918 р. її склад поповнився делегатами з усіх повітів та великих міст. Вибори цих делегатів відбувалися з 22 по 26 листопада.

Однак ще 28 жовтня у Кракові утворюється один із центрів об'єднавчих процесів поляків – Польська ліквідаційна комісія, яку очолював Вінцентій Вітос. Поляки вважали терени Галичини невід'ємною складовою майбутньої Польської держави. Остаточно вирішити приналежність території мала сила зброї.

Завдяки рішучим діям сотника Українських січових стрільців **Дмитра Вітовського** українські військові зуміли випередити поляків на два дні та успішно провести 1 листопада 1918 р. збройне повстання у Львові, більш відоме як Листопадовий чин або Листопадовий зрив, захопивши основні стратегічні об'єкти міста: ратушу, пошту, австрійські військові казарми, залізничні вокзали. Внаслідок цього українська влада проголошується в основних містах краю: Станіславі, Тернополі, Самборі, Стрию.

9 листопада 1918 р. Українська Національна Рада проголосила Західну Україну незалежною державою – Західноукраїнську Народну Республіку. В екстремальних умовах було вироблено Тимчасовий основний закон ЗУНР, що був ухвалений 13 листопада 1918 р. Він передбачав наявність всіх необхідних атрибутів державності: кордони, назву, принципи народного суверенітету, символіку.

Площа ЗУНР становила близько 70 тис. кв. км, населення – 6,2 млн осіб. За кількістю населення ЗУНР перевищувала Швецію, Норвегію, Данію, Голландію. 71% з них становили українці, 14% – поляки, 13% – євреї, 2% – представники інших народів. Більшість населення проживало в селах та було зайняте сільським господарством.

4 січня 1919 р. була створена Президія УНРади у складі Президента (голови ради) і чотирьох його заступників. На цьому ж засіданні було створено ще один державний орган ЗУНР – Виділ Української Ради у складі Президента та дев'яти членів, на який поклалися функції колегіального глави держави.

Процесу формування вищих органів влади та управління на західноукраїнських землях був подібний до аналогічних процесів в Наддніпрянській Україні, щоправда ті розпочалися роком раніше. Законодавчим органом ЗУНР, аналогом Української Центральної Ради, була Українська Національна Рада, тимчасовий законодавчий орган, до моменту скликання Сейму. 13 квітня 1919 р. ухвалений закон «Про вибори до Сейму». Однопалатний Сейм мав обиратися громадянами на основі загального, рівного, прямого виборчого права при таємному голосуванні. Активне виборче право надавалось всім громадянам, встановлювався лише віковий ценз: для активного виборчого права – 20 років, для пасивного – 28 років. Сейм мав складатися з 226 депутатів-послів, з яких 160 становили українці, 33 – поляки, 27 – євреї, 6 – німці. Національним меншинам гарантувалося пропорційне представництво в парламенті. Територію країни було поділено на 18 виборчих округів, але провести вибори до Сейму так і не вдалося.

Уряд ЗУНР – Державний секретаріат був створений 9 листопада 1918 р. Очолив його громадський і політичний діяч, адвокат **Кость Левицький**. На відміну від Української Народної Республіки та Української Держави гетьмана Павла Скоропадського, керівництво ЗУНР величезну увагу приділяло формуванню місцевих органів влади та управління. Відповідно були ухвалені низка нормативних актів, на основі яких мала будуватись місцева влада та управління.

До проведення судової реформи діяла попередня судова система. У лютому 1919 р. ухвалено низку законів, спрямованих на удосконалення судових органів. ЗУНР поділено на 12 судових округів і 130 судових повітів, у кожному з яких обирали окружні та повітові суди. Судочинство переведено на українську мову.

Система державної жандармерії дістала нормативне закріплення в законі від 15 лютого 1919 р. Крім жандармерії, на місцях функції з охорони громадського порядку виконувала народна міліція, яка формувалася на громадських засадах шляхом виборів.

Особливістю законодавчої діяльності ЗУНР була її соціальна спрямованість. Серед найважливіших конституційних актів: Закон про шкільництво від 13 лютого 1919 р., що визначав державний статус шкіл на західноукраїнських землях, Закон про державну мову від 15 лютого 1919 р., Закон про громадянство від 8 квітня 1919 р. За Законом про земельну реформу від 14 квітня 1919 р. створювався єдиний земельний фонд ЗУНР.

Відразу після Листопадового зриву 1 листопада 1918 р. у Львові розпочалося польське повстання, зав'язалися бої. Поляки організовують власні військові сили у Львові, якими командував Чеслав Мончинський. З українського боку виступило 1400 військових, з польського – 1100 солдатів і цивільного населення, переважно молоді. Місто поділилося на українську частину (схід і середмістя) та польську (захід і південний захід). Також піднялися заколоти проти влади ЗУНР у Самборі, Дрогобичі, Перемишлі. Однак, українські частини швидко їх ліквідували.

Поступово протистояння між поляками та українцями в столиці Східної Галичини переростає у повноцінну польсько-українську війну. Першу, але не останню в історії ХХ століття. Спочатку можливості поляків були обмежені, тож воєнні дії тривали із перемінним успіхом. Однак 11 листопада українці втратили Перемишль – залізничний вузол, використаний поляками як плацдарм для наступу на Львів, постачання озброєння, боєприпасів та продовольства. Відтак чисельність польських загонів почала зростати. 21 листопада полякам вдалося встановити контроль над містом та іншими адміністративними центрами Східної Галичини. Столицю ЗУНР було перенесено до Золочева, потім – Тернополя, а в січні 1919-го – у Станіслав. До кінця 1918 року польські війська зайняли 10 із 59 повітів ЗУНР і продовжували наступ.

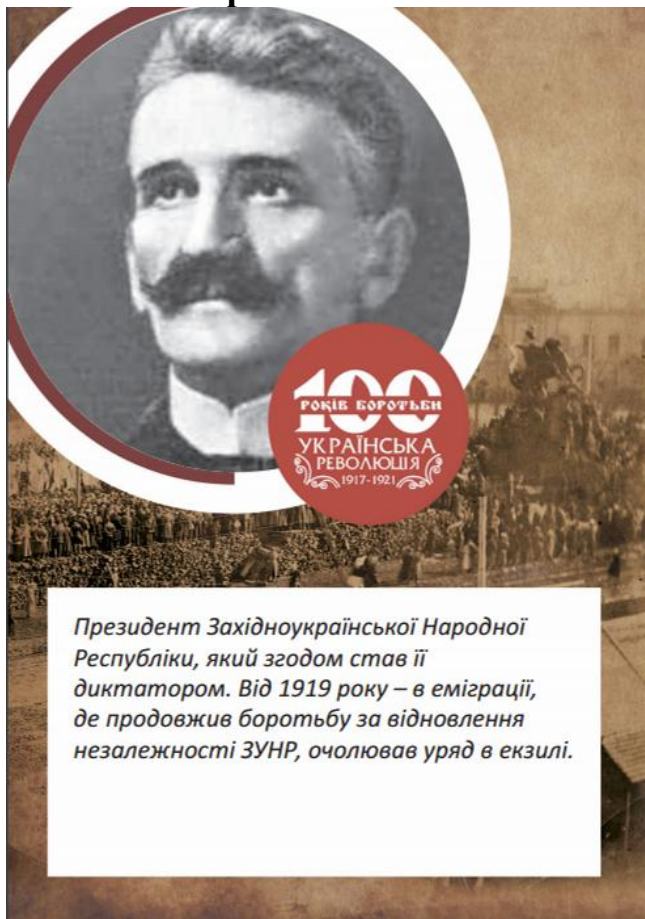
У цих умовах на перший план виступило завдання формування збройних сил ЗУНР, здатних протистояти польській агресії. Ще 13 листопада 1918 року ухвалено Закон про організацію війська та оголошено часткову мобілізацію. Уряд приступив до створення Галицької армії (після 6 листопада 1919 року – Українська галицька армія). Її основа – військові частини, що брали участь у Листопадовому зриві, та два бойові курені Легіону УСС, які прибули з Буковини. До них долучалися робітники, студенти, підрозділи, сформовані повітовими командами. Для оперативного управління створено Начальну команду Галицької

армії. Рядовий склад УГА здебільшого становили досвідчені солдати, які пройшли фронтовими дорогами Першої світової війни. Українських старшин бракувало, особливо на вищих штабних посадах. Тому до УГА приймали офіцерів-австрійців, офіцерів-українців колишньої царської армії. Зброя була переважно з австрійських арсеналів, згодом – і російського виробництва. Згідно з приблизними оцінками, загальна чисельність УГА на 18 листопада 1918 р. становила близько 50 тисяч осіб, у тому числі до 25 тисяч багнетів та шабель при 40 гарматах. У січні 1919-го армія ЗУНР нараховувала вже 70 тисяч осіб та 60 гармат, а влітку того ж року – до 100 тисяч, які мали на озброєнні 160 гармат, 550 кулеметів, 20 літаків.

Розуміючи, що сили дуже нерівні, й поодиночі вистояти не вдасться, уряд ЗУНР направив делегацію до Наддніпрянської України для переговорів про взаємодопомогу. Перемовини завершили підписанням 1 грудня 1918-го у Фастові Передвступного договору між УНР і ЗУНР. Урочисте проголошення об'єднання двох частин України – УНР і ЗУНР відбулося 22 січня 1919 р. на Софійському майдані в Києві. Цього ж дня був підписаний Універсал Директорії Української Народної Республіки про об'єднання УНР і ЗУНР в “одноцільну суверенну народну республіку” (більш відомий як Акт Злуки), наступного дня Універсал Директорії був одногосно ратифікований Трудовим конгресом УНР. Планувалося скликати парламент об'єднаної України (Установчі збори). До часу його скликання ЗУНР мала офіційно називатися Західною областю Української Народної Республіки, зберігала автономію, власні органи державної влади, збройні сили, законодавство тощо. Де-факто ЗУНР продовжувала існувати як окреме державне утворення.

Національне питання в західноукраїнських землях набуло першочергової ваги. Збереження конституційних традицій і організованості часів Австро-Угорщини сприяли тому, що в ЗУНР панував відносний порядок та стабільність. Однак для перемоги українському національно-визвольному рухові не вистачало сил, адже він спирався лише на 3,5 – 4 млн. галицьких українців. Боротьба західних українців з поляками виявилася тривалою і відбувалася з перемінним успіхом. Однак політична та військова підтримка Польщі з боку країн Антанти вплинула на перебіг збройної боротьби. Надії ЗУНР на допомогу зі Сходу та з боку Антанти виявилися марними. Навіть об'єднавши у липні 1919 р. свої збройні сили з військами Директорії УНР, Галицька армія не змогла протистояти активному натиску поляків і зазнала поразки. 14 березня 1923 р. Рада амбасадорів (послів) Антанти ухвалила рішення про передання української частини Галичини під владу Польської держави на правах автономії, закріпивши окупацію західноукраїнських земель Другою Річчю Посполитою.

Історія ЗУНР в особах

Президент Західноукраїнської Народної Республіки, який згодом став її диктатором. Від 1919 року – в еміграції, де продовжив боротьбу за відновлення незалежності ЗУНР, очолював уряд в екзилі.

Євген Петрушевич (1863–1940)

Народився в містечку Буську на Львівщині, в родині священика. Здобув ступінь доктора права в Львівському університеті. Очолював боротьбу проти москвофільства, активний учасник Української національно-демократичної партії. В австрійському парламенті очолював українську репрезентацію.

Президент Західноукраїнської Народної Республіки. 9 червня 1919 року йому передано військову і цивільну владу як диктатору ЗУНР, що передбачало поєднання обов'язків президента і голови уряду.

В листопаді 1919 року із оточенням виїхав до Відня.

У серпні 1920 року утворив закордонний галицький уряд (уряд диктатора ЗУНР). Після визнання Антантою Східної Галичини територією Польщі 15 березня 1923 року еміграційний уряд ЗУНР оголосив саморозпуск, Євген Петрушевич склав повноваження.

Помер у Берліні 29 серпня 1940 року. У 2002 році його прах перевезено до Львова та перепоховано на Личаківському цвинтарі.

Сотник Легіону Українських січових стрільців. Лідер Листопадового зриву. Перший військовий міністр ЗУНР і командир Галицької армії. "Буде армія – буде державність!" – говорив він, оголошуючи загальну мобілізацію в українську армію.

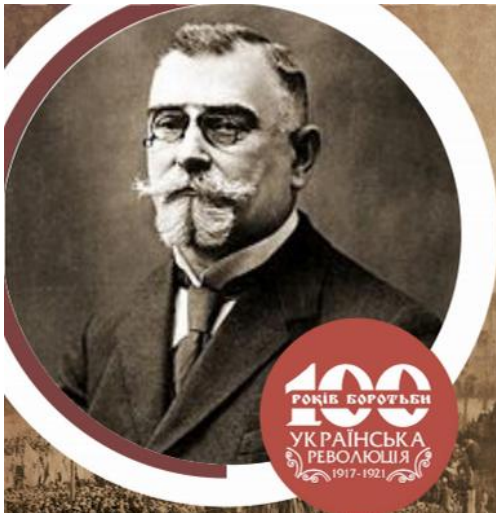
Дмитро Вітовський (1887–1919)

Народився в селі Медуха на Станіславщині (нині – Івано-Франківщина). У 1909 році завершив службу в австрійському війську в званні хорунжого. Вступив на правничий факультет Львівського університету, брав участь в акціях за викладання українською мовою. За це в 1910 році відрахований і ув'язнений. Вийшовши на волю, завершив навчання в Кракові.

Під час Першої світової війни очолив перший курінь Українських січових стрільців. За бій на горі Маківці нагороджений медаллю "За хоробрість". Після поранення переведений на Волинь. Долучився до відкриття 11 українських шкіл, став начальником штабу вишколу УСС.

Очолив Центральний військовий комітет у Львові, організатор і керівник Листопадового зриву, Перший командир Галицької армії, Державний секретар військових справ ЗУНР. Головною метою життя бачив творення національної армії.

Навесні 1919 року відряджений на мирну конференцію в Парижі. У серпні, повертаючись в Україну, загинув в авіакатастрофі під Ратибором (Сілезія). Перепохований на Личаківському цвинтарі у Львові.

Юрист, громадсько-політичний діяч Галичини. Перший голова Української національної ради у Львові, уряду ЗУНР. Уповноважений у закордонних справах в еміграційному уряді Євгена Петрушевича.

Кость Левицький (1859–1941)

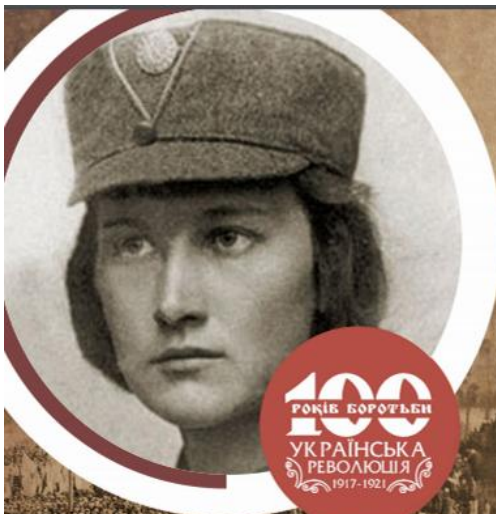
Народився у Тисмениці (нині – Івано-Франківщина) в родині священика. Закінчив Станіславівську цісарсько-королівську гімназію, згодом Львівський і Віденський університети. В 1884 році став доктором права.

Співзасновник товариства українських ремісників “Зоря” та “Народна торгівля”, почесний учасник Наукового товариства імені Тараса Шевченка, депутат Палати послів австрійського парламенту. 1914 року очолив Головну українську раду.

Після проголошення Західноукраїнської Народної Республіки у листопаді 1918 року обраний першим главою її уряду – Державного секретаріату ЗУНР. Із 1920 року на еміграції у Відні. Представник закордонного уряду Західноукраїнської Народної Республіки й голова Комітету політичної еміграції, від 1921 року – уповноважений у закордонних справах в уряді Євгена Петрушевича.

У 1924 році повернувся до Львова, керував Союзом українських адвокатів. У 1939 році очолив Український комітет захисту, а також делегацію галицької громадськості до нової влади. За це був арештований НКВД та ув'язнений на два роки. У 1941 році повернувся до Львова, став першим головою Української національної ради. Помер того ж року.

Автор праць “Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914 рр.”, “Історія визвольних змагань галицьких українців у часи світової війни 1914–1918 рр.”.

Перша жінка-офіцер, хорунжа та командирка стрілецької чоти Українських січових стрільців, учасниця Листопадового зриву, вояк Галицької армії, науковець та викладач, в'язень мордовських таборів, матір відомого українського історика Ярослава Дашкевича.

Олена Степанів (1892–1963)

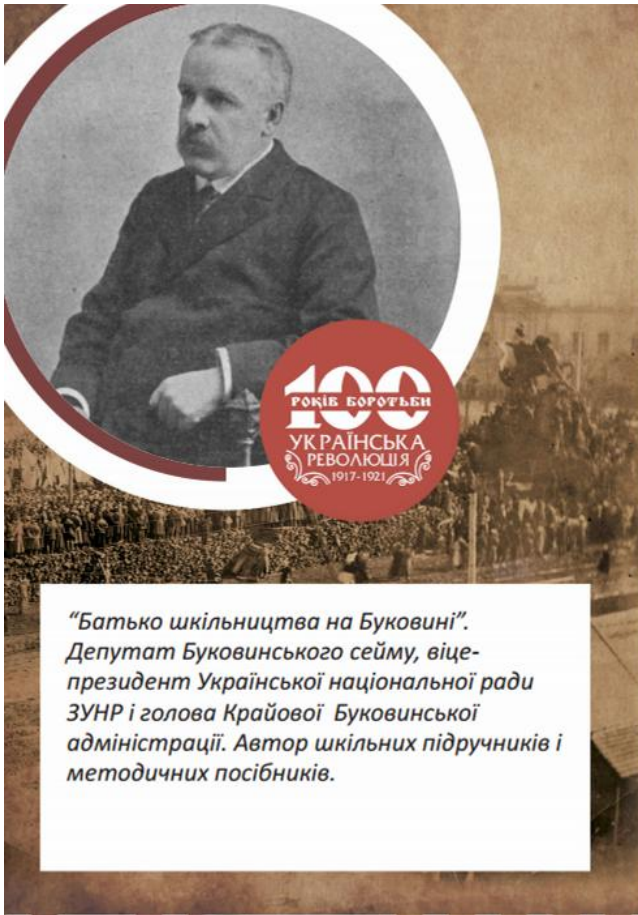
Народилася на Львівщині в сім'ї священика. Закінчила вчительську семінарію, Львівський університет. Учасниця молодіжного, січового і пластового рухів. У роки Першої світової війни – хорунжа, командир стрілецької чоти Легіону Українських січових стрільців. Відзначена медаллю хоробрості та військовим хрестом Карла V. Потрапила в полон, вивезена до Ташкента, де перебувала від 1915 до 1917 року. Історія жінки-військовополоненої набула розголосу в західноєвропейській пресі.

Брала участь в організації Листопадового зриву 1918-го. Згодом – чотар 4-ї Золочівської бригади Галицької армії, референт Державного секретаріату закордонних справ ЗУНР. Наприкінці 1919-го виїхала до Відня, де закінчила Український вільний університет, отримала ступінь доктора філософії. 1922–1936 роки викладала географію та історію в гімназії сестер василіянок у Львові та на філософському факультеті Українського таємного університету.

У роки Другої світової війни – учитель середньої школи, керівник статистичного бюро Львова. З 1944 року – доцент Львівського університету. У 1946–1947 роках працювала в Києві.

У грудні 1949-го заарештована й засуджена МДБ УРСР на 10 років ув'язнення в таборах Мордовії. 1956-го після звільнення з ув'язнення повернулася до Львова, де й померла. Похована на Личаківському цвинтарі.

Вона подарувала Україні відомого історика Ярослава Дашкевича.

*“Батько шкільництва на Буковині”.
Депутат Буковинського сейму, віце-
президент Української національної ради
ЗУНР і голова Крайової Буковинської
адміністрації. Автор шкільних підручників і
методичних посібників.*

Омелян Попович (1856–1930)

Народився в селі Дорна-Ватра на Буковині в сім'ї священика. Закінчив учительський коледж у Чернівцях, працював повітовим інспектором у Сереті, референтом при крайовій шкільній раді Буковини. З 1884 року перебував на посаді секретаря українського громадсько-культурного товариства “Руська бесіда”. Організував у краї національні школи, очолював Українське педагогічне товариство в Чернівцях. Із 1885 року – перший крайовий інспектор українських народних шкіл. Редагував чимало періодичних видань. За два роки заснував і очолив українське товариство «Руська школа», яке згодом перейменував на “Українська школа”.

У 1911–1918 роках – депутат Буковинського сейму, брав участь у розробці освітянських законопроектів. Восени 1918-го став віце-президентом Української національної ради ЗУНР і одночасно головою Крайової адміністрації. Окупація румунськими військами Буковини змусила перебратися на Галичину.

До кінця життя працював крайовим інспектором учительських семінарій народних шкіл у Львові. Автор багатьох шкільних підручників і методичних посібників, науково-методичних статей, якого ще за життя назвали “батьком шкільництва на Буковині”.

Помер у місті Заліщики.

*Ідеолог самостійності України та єдності
галичан і наддніпрянців. Державний
секретар внутрішніх справ ЗУНР,
заступник міністра закордонних справ
УНР, представник уряду ЗУНР у США. Автор
брошури “Русь–Україна і Московщина–
Росія”.*

Лонгин Цегельський (1875–1950)

Народився у місті Кам'янка-Струмилова (нині Кам'янка-Бузька) на Львівщині. Навчався на юридичному факультеті Львівського університету, практикувався у Відні та Стокгольмі. Захистив докторську дисертацію з міжнародного права. Надалі присвятив себе журналістиці і громадсько-політичній діяльності. Видав у Львові “Самостійну Україну” Миколи Міхновського.

Широкий суспільний резонанс мала його брошура “Русь –Україна і Московщина–Росія” (1901). Обґрунтував ідею самостійності України, єдності галичан і наддніпрянців. Керівник Української національно-демократичної партії. Редагував газети “Свобода”, “Українське слово”. Входив до складу Головної української ради, Загальної української ради, Союзу визволення України. Активний учасник Листопадового зриву, державний секретар внутрішніх справ ЗУНР. 22 січня 1919 року на Софійському майдані зачитав ухвалу УНРади перед оголошенням Акта злуки УНР і ЗУНР. Надалі – заступник міністра закордонних справ УНР, представник уряду ЗУНР у США. Редагував часописи “Український вісник”, “Шлях”, “Америка”, видав монографію “Митрополит Андрій Шептицький” (1937).

Один із творців Українського Конгресового комітету Америки. Помер у Філадельфії (США).

**Відозва
Української Національної Ради від 1 листопада 1918 року**

Український Народе!

Голосимо тобі вість про твоє визволення з віковичної неволі. Від нині Ти господар своєї землі, вільний горожанин Української Держави.

Дня 19 жовтня твоєю волею утворилася на українських землях бувшої австро-угорської монархії Українська Держава і її найвисша власть, Українська Національна Рада. З нинішнім днем Українська Національна Рада обняла власть в столичнім місті Львові і на цілій території Української Держави.

Український Народе!

Доля Української Держави в Твоїх руках. Ти станеш як непобідний мур при Українській Національній Раді і відіпреш усі ворожі замахы на Українську Державу.

Заки будуть установлені органи державної власти в законнім порядку, українські організації по містах, повітах і селах мають обняти всі державні краєві і громадські уряди і в імені Української Національної Ради виконувати власть.

Де сього ще не зроблено, дотеперішні неприхильні Українській Державі уряди мають бути усунені.

Всі жовніри української народности підлягають від нині виключно Українській Національній Раді і приказам установлених нею військових властей Української Держави. Всі вони мають стати на її оборону. Українських жовнірів з фронтів відкликається отсим до рідного краю на оборону Української Держави.

Все здібне до оружя українське населенне має утворити боеві відділи, які бо ввійдуть в склад української армії або на місцях оберігатимуть спокій і порядок. Особливо мають бути оберігані залізници, почта й телеграф.

Всім горожанам української держави без ріжниць народности і віросповідання запоручається горожанську, національну і віроіспівдну рівноправність.

Національні меншости Української Держави – Поляки, Жиди, Німці – мають вислати своїх відпоручників до Української Національної Ради.

Аж до видання законів Української Держави обов'язують дотеперішні закони, на скільки вони не стоять у противенстві до основ Української Держави.

Як тільки буде забезпечене й укріплене існування Української Держави, Українська Національна Рада скличе на основі загального, рівного, безпосереднього і тайного виборчого права Установчі Збори, які рішать про дальшу будучність Української Держави.

Склад утвореного Українською Національною Радою кабінету і його програму оголоситься.

Український Народе!

Всі свої сили, все посвяти, щоб укріпити Українську Державу!

**Тимчасовий основний закон
про державну самостійність українських земель
колишньої Австро-Угорської монархії,
ухвалений Українською Національною Радою
на засіданню 13 падолиста 1918**

Артикул I. Назва

Держава, проголошена на підставі права самоозначення народів Українською Національною Радою у Львові дня 19 жовтня 1918 року, обнимаюча весь простір бувшої австро-угорської монархії, заселений переважно Українцями, має назву Західно-Українська Народня Республіка.

Артикул II. Границі

Простір Західно-Української Народньої Республіки покривається з українською суцільною етнографічною областю в межах бувшої австро-угорської монархії – то є з українською частиною бувших австрійських коронних країв Галичини з Володимирією і Буковини та з українськими частями бувших угорських столиць (комітатів): Спиш, Шариш, Земплин, Уг, Берег, Угоча і Мармориш, – як вона означена на етнографічній карті австрійської монархії Карла барона Черніга, *Etnographische Karte der osterreichischen Monarchie, entworfen von Karl Freiherrn Czernig, herausgegeben von der K.K.Direktion der administrativen Statistik.* – Wien, 1855, Maßstab 1:86400.

Артикул III. Державна суверенність

Отся державна територія творить самостійну Західно-Українську Народню Республіку.

Артикул IV. Державне заступництво

Права влади іменем Західно-Української Народньої Республіки виконує весь її народ через своє заступництво, вибране на основі загального, рівного, безпосереднього тайного і пропорціонального права голосування без різниці пола. На сій основі мають бути вибрані установчі збори Західно-Української Народньої Республіки. До часу зібрання установчих зборів виконує всю власть Українська Національна Рада і Державний Секретаріат.

Артикул V. Герб і прапор

Гербом Західно-Української Народньої Республіки є Золотий Лев на синім полі, обернений у свою праву сторону. Державна печать має довкола гербу напис: “Західно-Українська Народня Республіка”.

**Передвступний договір,
заключений дня 1 грудня 1918 року
в м. Фастові між Українською Народньою Республікою
й Західно-Українською Народньою Республікою
про маючу наступити злуку обох українських держав
в одну державну одиницю**

1. Західно-Українська Народня Республіка заявляє цим непохитний намір злитись у найкоротшім часі в одну велику державу з Українською Народньою Республікою – значить заявляє свій намір перестати існувати як окрема держава, а натомісць увійти з усією територією й населенням, як складова частина державної цілоти, в Українську Народню Республіку.

2. Українська Народня Республіка заявляє цим рівнож свій непохитний намір злитись у найкоротшім часі в одну державу з Західно-Українського Народньою Республікою – значить заявляє свій намір прийняти всю територію й населення Західно-Української Народньої Республіки, як складову частину державної цілоти, в Українську Народню Республіку.

3. Правительства обох Республік уважають зв'язаними повищими заявами, то значить: уважають себе посполу зобов'язаними цю державну злуку можливо в найкоротшім часі перевести в діло так, щоби в можливо найкоротшім часі обі держави утворили справді одну неподільну державну одиницю.

4. Західно-Українська Народня Республіка з огляду на витворені історичними обставинами, окремими правними інституціями та культурними й соціальними ріжницями окремішності життя на своїй території й її населення, як будучій частині неподільної Української Народньої Республіки, дістає територіяльну автономію, котрої межі означить у хвилі реалізації злуки обох Республік в одну державну цілість окрема спільна комісія за ратифікацію її рішень компетентними законодавчими й правительственними державними органами обох Республік, Тоді також установлені будуть детальні умовини злуки обох держав.

5. Договір цей, списаний у двох примірниках, як двох окремих оригіналах, призначених по одному для правительств кожної з обох держав, може бути опублікований за згодою обох правительств, т.е. Директорії Української Народньої Республіки й Ради Державних Секретарів Західно-Української Народньої Республіки.

**Закон про Виділ Української Ради
4 січня 1919 року**

**Українська Національна Рада постановила:
Параграф 1**

Українська Національна Рада вибирає з-посеред себе Виділ з 9 членів,якому проводить, як десятий член, Президент Української Національної Ради, а на случай його перешкоди найстарший віком його заступник.

Параграф 2

До компетенції Виділу Української Національної Ради належить:

- а) іменувати членів правительства;
- б) приймати й уділяти їм димісії;
- в) виконувати право амнеції й аболіції, а то на внесенне Державного Секретаріату судівництва. В справах військового судівництва може Виділ Української Національної Ради перенести право виконування амнеції на Раду Державних секретарів;
- г) іменувати начальників верховних державних урядів цивільних і військових;
- д) удостовіряти й оповіщувати закони.

Параграф 3

Виділ Української Національної Ради скликує в міру потреби Президент Української Національної Ради, а в случаю його перешкоди найстарший віком його заступник. Він репрезентує Виділ і підписує його письма.

Параграф 4

Виділ Української Національної Ради вибирається на час її каденції, а влада його гасне з хвилиєю вибору нового Виділу новою Радою.

Параграф 5

Рішення Виділу западають більшістю голосів, а в случаю рівности голосів стає рішенням те внесенне, за котрим голосував президент. До важности рішень треба присутности що-найменше шести членів Виділу.

Історія ЗУНР у фото

Будівля “Народної гостиниці” у Львові, де діяв Центральний військовий комітет, який готував Листопадовий чин. Фото 1914 року

Будівля “Народного дому”, що став штаб-квартирою Головної команди повстання й епіцентром українського руху

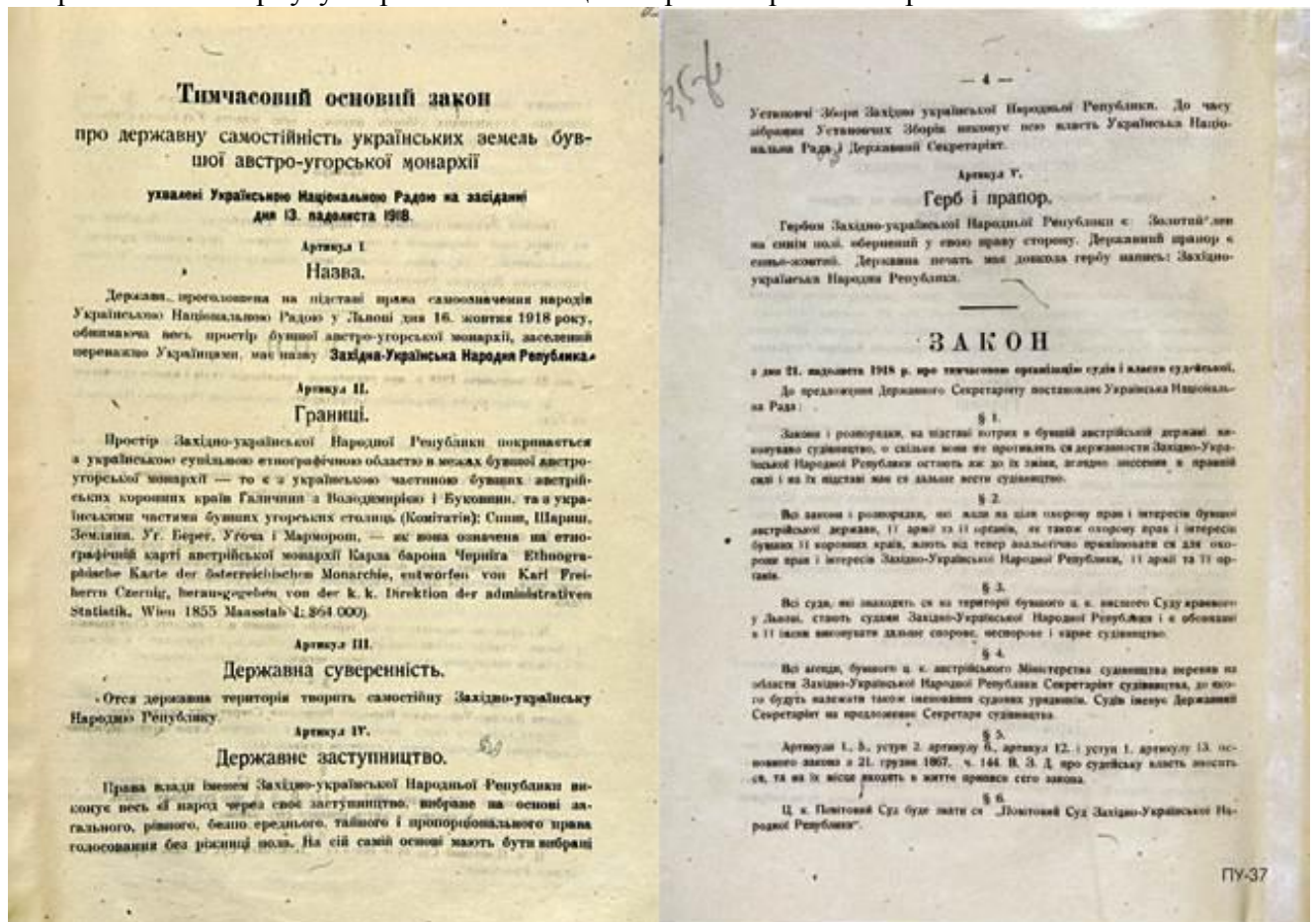
Меморіальна дошка на честь підняття синьо-жовтого прапора над Львівською ратушею 1 листопада 1918 року

Делегація Західної області УНР. Кам'янець Подільський. Вересень 1919 року

Старшини 2-го Корпусу Української галицької армії. Стрий. 1919 рік

Тимчасовий основний закон про державну самостійність українських земель колишньої Австро-Угорської монархії. 13 листопада 1918 року

Президент ЗУНР Євген Петрушевич із членами уряду на еміграції у Відні. 1920 рік

Президент ЗУНР Євген Петрушевич із начальним вождем генералом Мироном Тарнавським в штабі II корпусу. Бердичів. Жовтень 1919 року